

AZ EURÓZÓNA VÁLSÁGA ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ JÖVŐJE

PLUHÁR NIKOLETT SÁRA

A tanulmány a mai gazdasági és politikai válság egyik fő jelenségével, az euróövezet válságával és az ehhez szorosan összekapcsolódó témával, az Európai Unió jövőjével foglalkozik. Történelmi előzmények ismertetése után felvázolja a problémákat, mint a „buborék” felrobbanása, a válság kétoldalúsága. Végül lehetséges megoldásokat javasol, amelyek egy újabb, valószínűleg pozitívabb jövőt hoznak el.

Kulcsszavak: eurózóna, Maastrichti szerződés, gazdasági/kormányzati/politikai válság, közös érdek, érdekek különbözősége.

*

2012.január 18-án, a Magyar Tudományos Akadémián tartott előadásában *Thierry de Montbrial*, közgazdász és az *Institut de France des relations internationales* (IFRI) alapítója és igazgatója részletesen ismertette az euróövezet válságát kiváltó okokat és felvázolta a szerinte lehetséges megoldásokat.

Előadása első részében áttekintette az euró történelmi előzményeit. Felhívta a figyelmet, hogy a közös valuta ötlete már a kezdetektől (1957-től) fogva jelen volt az Európai Közösségek politikájában is. Az euró megteremtését eleinte gazdasági okok vezérelték, majd az 1980-as évekbeli szovjet-rendszer gyengülésével és végül 1991-es megszűnésével a politikai indíttatásává vált. A Szovjetunió felbomlásával szabaddá váló országok mind benyújtották tagsági igényeiket az Európai Unió irányába. Ez komoly bővítési problémákat vetett fel az unió számára. A keleti blokk országai egyrészt gazdaságilag voltak elmaradottak, felvételükkor az Európai Unió gazdasága is gyengült volna, másrészt komoly kockázathordozók voltak történelmileg is. Végül a bővítés mellett döntenek a nyugati országok, de az eurót nem vezetik be automatikusan az újonnan felvett tagoknál, ellensúlyozásaként a nagy bővítési folyamatoknak. Ám az eurózónának nem sikerült kellőképpen ellenállnia a bővítés tüneteinek. Ezért az eurószkeptizmus és más populista kritikák egyre nagyobb teret nyertek maguknak.¹

Az áttörési pontot az 1992-es Maastrichti szerződés jelentette, amelyben az eurót, mint a most már Európai Unióként nevezett közösség hivatalos fizetőeszközként definiálták, valamint kikötötték az euró átvételéhez szükséges kritériumokat. Ezekre azért volt szükség, mert egy államok közötti monetáris uniót létrehozni nagyon nehéz, úgy, hogy gazdasági érdekek ne sérüljenek. Azért, hogy a rizikókat minimálisra redukálják, a maastrichti szerződésben kikötötték minden tagállamra nézve kötelezővé tették. Két alapvető feltételből áll, amelyek a nemzeti költségvetés kiegyensúlyozására törekednek:

1. az eladósodás mérséklése
2. a költségvetési hiány mérséklése (kisebbnek kell lennie mint 3%)

Az euro első éveiben óriási sikereket ért el, amelyet még a legkritikusabb közgazdászok is csodálva figyeltek. Ám a siker a fegyelem lazulásához vezetett-többek között, mint Görögország felvétele az euróövezetbe, amely végül a 2007-2008-as válság egyik fő problémája lett.

A 2007-2008-as válság, amely az Egyesült Államokból indult jelentős összeomlást okozott világszerte.

Nagyon fontos azonban itt egy észrevételt tenni. A komplex rendszer (amelyben élünk) sajátossága, hogy az okok és következmények nincsenek arányosságban egymással. Ez azt jelenti, hogy egy igazán kis zavar hosszú távú és súlyos következményeket eredményezhet. A buborék hasonlatát használva lehet a legkönnyebben szemléltetni a folyamatot. Eleinte létezik egy buborék, amelyen belül minden egyensúlyban van, majd történik egy apró kis „baleset”, akár egy sajtó hír, amely kipukkanítja a buborékot. A 4 évvel ezelőtti válság folyamatát az amerikaiak kipukkadt buborékja indította el szétrobbantva a többi is.

Általánosságban a válságot kiváltó ok az, hogy az emberek nem figyelnek különösebben a világ eseményeire. Ilyen volt a már említett görögországi euró bevezetése, amely a 2010-es euró válságához vezetett. Súlyosbította a károkat, hogy a bankok elárasztották a piacot az euróval, amely hatalmas mértékű inflációhoz vezetett.

¹ Thierry de Montbrial: *Le monde en danger. Le Figaro*, 2011. november 09. (19-20. oldal).

A válság megoldására hozta létre Thierry de Montbrial a 'World Policy Conference'-t (2008.), ahol arra törekcsenek, hogy megtalálják azokat a lehetséges forgatókönyveket, amelyekkel közbeléphetnek a válság súlyosbodása ellen. Ezen a találkozáson „nem a mennyiség a lényeg, hanem a minőség”, tehát a nem az a cél, hogy minél több ember legyen ott, hanem olyan személyiségek, akik szakmaiságukkal hozzájárulhatnak a válság enyhítéséhez vagy akár lezárásához.²

2010 óta folyik a vita arról, hogy hogyan lehetne újra visszaállítania a rendet. Azonban ez nagyon nehéz, ugyanis a probléma már nem csak gazdasági, hanem kormányzati. Thierry de Montbrial szerint a „mondializáció elérte a határait”, ki kell fejleszteni egy új jelleget a kormányzásnak politikailag szintúgy, mint gazdaságilag, valamint el kell felejteni a hamis illúziókat, mint azt, hogy a szovjet-rendszer bukásával minden ideológiának befellegzett és azt, hogy az ultra-liberalizmusban a piac megoldja a saját problémáit.³

Papíron egyszerű a megoldás: minden instabil országnak strukturális reformokat kellene bevezetnie. Azonban ezek nem feltétlenül csak megszorító intézkedéseket jelentenek. A lényeg sokkal inkább a hitelesség, hosszú távon is:

1. Meg kell győzni a nyilvánosságot, az állampolgárokat, hogy a reformok szükségesek és helyreállítják a rendet, valamint ezzel csökkenteni kell a spekulációkat
2. A gazdagabb országoknak segítenie kell a többi állam gazdasági fellendülését.
3. Az Európai Központi Bank vásárolhatna szuverén kötvényeket.

Két év után azonban még mindig nincs megegyezés az érdekek különbözősége miatt. Mégis hogyan lehetne kompromisszumra jutni? Egyetlenegy lehetőség van: ha mindenki felismeri, hogy az egyet nem értés saját maga számára idéz elő katasztrófát, valamennyien a szakadék szélén állunk és a közös érdekek kell előtérbe kerülnie.

Miért vezet katasztrófához az egyet nem értés?

Kilépni az eurózónából nehéz. Egyrészt nincs kidolgozva a szabályozása, másrészt, ha egy országot kizárnak a zónából az a spekulációk láncát indítaná meg, amely beláthatatlan következményekkel járna. Azonban, ha az euró mégis robbanna két fő válság keletkezne: gazdasági és politikai. Végül pedig az euró széthullása az Európai Unió végét jelentené.

A kataklizma ellenben nem csak Európát, hanem az egész világot fenyegeti. Pesszimista szemmel párhuzamot lehet húzni a '30as évekkel, közvetlenül a háború előtti időszakokkal. Tehát, ha nem akceptáljuk egymást, az mindenkire nézve negatív következményekkel fog járni. A következmények hatására kialakuló káoszt mértékét pedig nem tudjuk megjósolni, ráadásul a kockázat is túl nagy minden téren.

A világban végbemenő változások hatására, mint Kína feltűnése az élvonalban, megkezdődött az Egyesült Államok hegemoniájának csökkenése. De ne felejtjük el, hogy nagy hiba lenne feltételezni, hogy Kína csak hasznot húz a válságból. Oly mértékben függ gazdaságilag Európától és az Egyesült Államoktól. Még nagyobb tévedés lenne, azt feltételezni, hogy a többi BRIC ország (Brazília, Oroszország, India és a már említett Kína) politikai befolyása nőne, ez csak egy egyszerű reklámfogás, ugyanis éppen az ellenkezője történik, még a nagy gazdasági növekedésük mellett is.⁴

Optimista nézet szerint azonban, átléphetünk az euró válságán, ha kijavítjuk a megteremtésekor elkövetett hibákat. Végül pedig egy új pozitív ciklus következik. „Minden fejlődéshez először hanyatlani kell.”

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2012

Figyelem! Kedves kutató! Ha munkájában erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön nekünk erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre.

A tanulmányt a következőképpen idézze: *Pluhár Nikolett Sára: Az euró zóna válsága és az Európai Unió jövője. Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 2. No. 8. (2011 tél).

Együttműködését köszönöm. A főszerkesztő.

² Claude Weill: Objectif terre, *Nouvel Observateur*, 2008.július 17-23. (10. oldal).

³ Thierry de Montbrial: La crise et l'avenir des idées fausses, *Paristech Review*, 2010..május 17.

⁴ Frédéric Cazenave: „Une explosion de la zone euro ne peut plus être exclue”, *Le capital*, 2011.szeptember 23.